

TEATRE

Edward Albee, *Qui té por de la Virginia Woolf?* Pròleg de J. M. Carandell. Trad. de Jordi Arbonès. Institut del Teatre. Barcelona, 1992.

24 **É**s prou coneguda la penúria vergonyant que envolta el món de les publicacions teatrals en català. Per això, el ritme irregular i lentíssim de la *Biblioteca Teatral* de l'Institut del Teatre —fruit dels problemes econòmics derivats de la situació de traspàs que ha viscut la Institució— encara ens sembla glòria. Tenir *Qui té por...* en català era una assignatura pendent. És una peça considerada ja com un clàssic contemporani, d'aquelles que es representen regularment en els teatres de les principals ciutats del món. La generació de dramaturgs nord-americans que, cap al 1960, va prendre el relleu als autors de la postguerra va irrompre en l'escena amb uns valors nous amb els quals va identificar-se la societat occidental en general.

Aquests autors, Albee, Richardson o Gelber, apareixen més o menys al mateix temps que els britànics Pinter, Osborne o Wesker. I tots plegats constitueixen la gran aportació dramàtica de la llengua anglesa a l'estètica, el pensament i la revolució dels anys seixanta. L'èxit de *Qui té por...* estrenada el 1962, va ser automàtic. Tan gran com l'escàn-

Liz Taylor en un fotograma de la versió cinematogràfica que va realitzar Mike Nichols el 1966

AVUI

Casas perquè l'eximeix d'alguns moments que fan l'obra "farragosa i reiterativa..." No hi estem gens d'acord. *Qui té por...* està calculada al mil·límetre. Una altra cosa és que un director decideixi potenciar algun dels seus aspectes i li interressi esporgar el text amb una finalitat determinada. El muntatge de Hermann Bonnín, per exemple, augmentava la ironia del missatge. Va ser una opció. I força ben jugada, per cert.

La intensitat del missatge

L'original és una altra cosa. En la versió íntegra d'Arbonès, precisament, es pot observar l'espessor dels missatges creuats que Albee fa arribar a l'espectador. La mateixa llargària de l'obra (considerable, tres hores aproximadament) és un signe implícit quasi tan important com els explícits. A la fi de l'obra, l'espectador hi arriba tan exhaust com els mateixos personatges. En qualsevol cas, una de les glòries d'aquesta peça és la multiplicitat d'opcions que dona als directores d'escena. Sense anar més lluny, el mateix personatge de Virginia Woolf, que segons Albee ha de tenir cinquanta-quatre anys ben portats, l'hem vist fer al cinema per una pletòrica Elizabeth Taylor de trenta-quatre, en el film de Mike Nichols (1966).

A finals de 1990, en el muntatge esmentat de Hermann Bonnín, encara recodem la composició feta per l'Amparo Moreno, força més jove també del marcat per l'autor, però de característiques físiques molt concretes. Fins i tot per la mateixa època podem ressenyar el muntatge fet a Lisboa, on Virginia Woolf era interpretat per una veterana actriu portuguesa, Isabel de Castro, que deu vorejar els seixant-cinc anys.

En tots tres casos, les diferents Virginies afegien o restaven morbositat al personatge i a la seva problemàtica. No és el mateix una dona jove i bella com la Taylor, neuròtica perquè no pot tenir fills i intentant seduir el jove professor, que una altra de la tercera edat com és la magnífica actriu portuguesa esmentada.

Felicitacions, doncs, a la *Biblioteca Teatral* per la publicació de l'obra d'Edward Albee. Ha trigat dos anys a treure-la a la llum d'ençà del seu accésit de 1989 del premi Josep M. de Sagarra de traducció. Com a fet gai-rebé anecdòtic, cal remarcar que la traducció s'ha publicat amb el curiós afegit de l'article personal *la* al títol amb què va obtenir l'esmentat accésit. Això, que sembla intranscendent, dil·lueix, dissortadament una de les seves dobles lectures, la relacionada amb la seva semblança amb el nom de la famosa escriptora anglesa suïcida. L'article personal t'allunya d'aquest símbol i t'acosta al casolà significat directe del nom de la protagonista de l'obra.

Tant se val, tanmateix; la peça d'Albee està farragosa de jocs de paraules i simbologies de les quals, la que afecta el títol no és ni l'única ni la més important. I tenint en compte l'extraordinària feina feta pel traductor, això, com s'acostuma a dir, és *peccata minuta*. ■

Gegant amb peus de fang

dol que va produir.

Aquesta és la grandesa i la misèria dels Estats Units: capaços de generar les injustícies més grans del món, també posen tots els mitjans per denunciar-les, encara que qui ho faci sigui un d'ells. Així, una obra com aquesta, punyent, dolorosa i lúcida, denunciant de la

situació moral dels orgullosos Estats Units de l'època, els nous amos del món sorgits de la guerra, va ser acceptada com a revulsiu. Pocs recordaven que Edward Albee havia hagut d'estrenar a Berlín Occidental la seva primera obra, la també famosa *Història del zoo*, el 1959, perquè a casa seva no l'havia volgut ningú.

La trama

La història de *Qui té por...* és prou coneguda: quatre personatges, dos matrimonis. El principal, format per Virginia Woolf, de mitjana edat, filla del degà d'una universitat privada, i George, professor al mateix campus, gens ambiciós i sexualment ambigu. Amb un univers matrimonial farcit de comprensions/malentesos; dominis/submissions; veritats/mentides; admiracions/decepcions mútues... Reben la visita de Nick i Honey, un matrimoni jove acabat d'incorporar a la vida universitària, ell, com a professor d'una especialitat tècnica.

Aparentment, Virginia Woolf és el llop de la cançó waldisneiana, segons l'equació: *Qui té por de Virginia Woolf?* = "Who's afraid of the big bad wolf?" = "Qui té por del llop gros dolent?". Els altres personatges, encara que siguin tres i encara que al prologuista senyor Carandell li ho sembli, no crec pas que representin els tres porquets. És molt més interessant quedar-se amb la imatge general i simbòlica del llop ferotge que acaba essent sempre el perdedor dels contes, el llop ferotge que, tot i amb això, sempre resta amb una mena d'àurea seductora i sexual... però perd.

La lluita és només entre els dos personatges centrals; els altres dos s'ho miren sense entendre res i sense adonar-se que els estan utilitzant. Així, d'una banda, hi ha el llop-Virginia ferotge que es fa vell i lleig i se n'adona. I això el torna boig. D'una altra banda, el marit, que es deixa menjar aparentment, amb totes les seves febleses, amb el seu fracàs personal i professional, fruit de la pròpia lucidesa. Tots dos es necessiten i es complementen. Ho saben. I com aquell qui diu, l'únic que podria trencar aquesta unió és, tal com

deixa entreveure's a diversos episodis de l'obra, la mort d'un dels dos, fruit d'un accident motivat per un atac de bogeria momentània.

Virginia és el símbol dels Estats Units a principis dels anys seixanta: el gegant amb peus de fang, el llop de dents esmolades, però vacil·lant: havien guanyat una guerra, però ja no eren els únics dalt del cim del món. Els russos acabaven d'instal·lar míssils a Cuba apuntant directament als EUA, la designada del Vietnam estava començant, els europeus començaven a aixecar el cap... La cosa ja se sap com va acabar, per la línia dura: angouxa per la possibilitat d'una tercera guerra mundial, bloqueig de Cuba, invasió de la Bahía de los Cochinos, assassinat de Kennedy, inici de la intervenció a fons a Vietnam, etc.

Tot això en el moment en què aquesta obra s'estava gestant, acabant i estrenant... La qüestió desencadenant de la trama és el desig de tenir un fill per part de Virginia. Tant ha arribat a desitjar-lo sense poder tenir-lo, que acaba per creure's que existeix i que està a punt d'arribar, amb divuit o dinou anys, de visita. Aquest és el punt d'arrencada de la tragèdia que, amb tot, a la fi, després de la desfeta, després que el matrimoni s'hagi acarriat tot barrejant-hi els infelços visitants, acaba per deixar una porta oberta a l'esperança. *Qui té por...* és una obra densa, sarcàstica, plena de simbolismes de tota mena, des dels purament estilístics, als socials, morals i religiosos. Josep M. Carandell diu en el seu pròleg: "Quan vaig anar a veure el muntatge de *Qui té por...* al Teatreneu (...) vaig tèmer que Hermann Bonnín i el seu equip no se'n sortien, ja que en llegir l'original americà (...) havia quedat esferit per la barreja de símbols i significats de tota mena..." I tot seguit lloa la versió de Joan

La lluita és entre els dos personatges centrals; els altres dos s'ho miren sense entendre que els estan utilitzant

CENTRE PERMANENT
D'ARTESANIA DE LA
GENERALITAT DE CATALUNYA

ARTESANIA JAPONESA

Oberta fins el 3 de maig (Sales 0, 1 i 2)

Feiners, de 10 a 14 h. i de 16 a 21 h.
Dissabtes de 10 a 14 h. i de 18 a 21 h.
Diumenges i festius d'10 a 14 h.

Dilluns tancat

Entrada lliure

Generalitat de Catalunya
Departament d'Indústria i Energia
Centre d'Informació
i Desenvolupament Empresarial
CIDEM
Subdirecció d'Artesania

Passeig de Gràcia, 55
08007 Barcelona
Telèfon (93) 215 71 78

CASAL DELS INFANTS DEL RAVAL

SANT RAFAEL, 19

08001 BARCELONA

TEL. 442 47 01

PER LA DEFENSA
DIÀRIA DELS DRETS
MÉS FONAMENTALS
DELS INFANTS

DONATIUS:
OFICINA 3.001 "la Caixa"
CTE. CT. 25 000270-76

ALIMENT